

ÖZELLEŞTİRMEDE AMAÇ VE BEKLENEN EKONOMİK YARARLAR

Doç. Dr. İ. Hakkı SÖNMEZ*

1. Giriş

Bütün dünya ülkelerinin kendi ekonomilerini daha verimli hale getirebilmek için mücadele verdiği son zamanlarda, bazı reform niteliğinde çalışmalar sürdürülmektedir. Sanayileşmek ve kalkınmak için yeni politika arayışlarına devam edilmekte ve ekonominin iyileşmesi için büyük bir uğraş verilmektedir. Sermaye birikimi, altyapı, ekonomik kaynaklar gibi unsurlar ülke ekonomisinin kalkınma sürecinde önemli rol oynayan faktörlerdir. Bu unsurların sağlanması, aynı zamanda ekonominin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yönlendirilmesi ve değerlendirilmesi amacıyla yönelik olarak özelleştirme konusunun üzerinde önemle durulmaktadır.

Kamu ve özel sektörün birlikte yer aldığı karma ekonomik sistemlerde, iktisadi kalkınma, toplumun refah düzeyini yükseltme ve ihracata yönelik faaliyetlerde işletmelerin rekabet gücünü artırma gibi konularda devlete büyük görevler düşmektedir. Bu sektörlerde faaliyette bulunan kuruluşların çeşitli sorunlarını çözmek, mevcut durumlarını iyileştirmek ve verimli bir şekilde çalışmalarını sağlamak amacıyla ülke ekonomisinin yapısını değiştirecek nitelikte uygulamalara gidilmiştir.

Sermayenin tamamı veya bir kısmı devlete ait işletmelerin halka açılması yani özel sektöre devredilmesi ile ilgili çalışmalar hükümet tarafından başlatılmıştır. Kamunun elindeki ekonomik birimlerin halka satılması gibi amaca yönelik olan özelleştirme işleminin politik, ekonomik ve sosyal yönleri bulunmaktadır. De-

(*) Erciyes Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğ. Üyesi.

mokratikleşmenin en önemli adımlarından bir tanesi olarak kabul edilen sermayenin halka açılmasını sağlayacak olan özelleştirme, ekonomik anlamda bir reformdur ve adının çağrışım yaptığı gibi, devlet işletmelerinin özel sektöre devri değil, hisselerinin özel kişilere yani geniş halk kitlesine satılmasıdır. (1)

Daha henüz başlangıç safhasında olan bu girişimin ileriye dönük ekonomik bazı yararları olacağı şüphesizdir. Yanlız, bu ekonomik yararların azami ölçüde gerçekleşmesi, özelleştirme işleminin rasyonel bir biçimde uygulanmasına bağlıdır. Özelleştirme konusu ekonomik açıdan ele alındığında, aşağıda sırayla açıklanan şu tür yararları olduğu söylenebilir.

II. Mülkiyeti Geniş Halk Kitlesine Yaymak

Özelleştirme ile ilgili yapılan çalışmalarda belirtildiğine göre, piyasaya sürülecek hisselerin satış işlemi öncelikle işletmede çalışanlara, kuruluşun bulunduğu yöre halkına ve daha sonra yurt dışındaki işçilere yönelik yapılacaktır. Bu tür bir uygulamada üzerinde önemle durulması gereken husus, satışların aksamadan yürümesi için alıcıların ekonomik gücünün, gelir seviyesinin ve diğer piyasa şartlarının belirlenmesidir. Yapılan inceleme ve analiz sonucu elde edilen bilgiler değerlendirildikten sonra halkın bu konuda bilinçlendirilmesi için reklâm ve propaganda gibi eğitici faaliyetler önem kazanmaktadır.

Halkı kamu kuruluşlarına ortak etmek ve böylece sınai mülkiyeti tabana yaymak amacıyla gerçekleştirilmesi düşünülen özelleştirme faaliyetlerinin başarıya ulaşması ancak halkın bu işi benimsemesiyle mümkündür. Tasarruf gücü çok kısıtlı olan ve aynı zamanda yüksek enflasyonun hüküm sürdüğü bir ortamda geçim sıkıntısı çeken geniş halk kitlesinin bu hisseler aşırı istekli davranacağını ummak fazla iyimserlik olur. (2) Hisselere karşı olan talebi artırmak için birtakım tedbirlerin alınması gerekir. Satın alma gücü oldukça düşük olan halkın bu işe katılmasını sağlamak amacıyla bazı teşvik mahiyetinde uygulamaların getirilmesi yerinde olur.

1. «İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'ndaki Son Gelişmeler ve Özelleştirme», 17 Aralık 1987 tarihinde yapılan Açık Oturum, Banka ve Ekonomik Yorumlar, Yıl: 25, Sayı: 1, Ocak 1988, s. 7-39.
2. Akgüç, Öztin, «Özelleştirmede Amaç», Milliyet Gazetesi, 12.3.1988.

Kuruluş'arda çalışan kişilere vadeli satış yapılması, hisse fiyatlarının düşük tutulması, satışların cazip hale getirilmesi gibi bazı kolaylıklar sağlandığı takdirde, satış işlemleri rahat bir şekilde gerçekleşir. Satışların süreklilik kazanması için satılan KİT'lerin mutlaka enflasyon oranının üzerinde kâr payı vermeleri gerekir. Piyasadaki diğer alternatif yatırım araçlarıyla mukayese edildiğinde, bu hisselerin sağladığı gelirlerin bir üstünlüğü olması şarttır. Kamu hisselerine olan talebi sürekli canlı tutabilmek için satış işlemlerinden sonraki aşamalarda yine teşvik uygulamalarına devam edilmelidir. Piyasaya sürülecek KİT hisselerine likidite özelliği kazandırılması amacıyla geri satın alma garantisi verilmesi, ayrıyeten elde edilen gelirlerden alınacak vergi oranlarında yapılacak indirimler veya nakit kâr payı yerine ilâve hisse senedi dağıtımı gibi tedbirler özelleştirme operasyonunun uzun vadede başarılı olmasında önemli rol oynayabilir.

Hisselerin arzını birdenbire genişletecek bir program izlemek sakıncalı durumların ortaya çıkmasına neden olabilir. Kontrollü ve kademeli bir satış politikası uygulamak suretiyle piyasanın hisseleri kabul gücü dikkatli bir şekilde takip edilmelidir. Sermaye piyasasının henüz gelişmekte olduğu ve ayrıyeten geniş bir menkul kıymet arzını emme gücüne sahip olmayan Borsanın bulunduğu bir ortamda, satış işlemlerinde acele edilmemesi ve dikkatli davranılması gerekmektedir.

Özelleştirmede temel gaye sadece satışların gerçekleşmesi değil, önemli olan satışın çok yaygın sayıda vatandaşa yapılabilmesini sağlamaktır. Bunun için geniş satış ağı şebekesi olan çeşitli kuruluşlara büyük görevler düşmektedir. Ülkenin her bir tarafına yayılmış 6.000 e yakın şubeleriyle bankalar, piyasaya sürülen kamu hisselerinin etkin bir dağılımını gerçekleştirebilirler. İlk ve daha sonra yapılacak olan satışların başarısı büyük çapta istikrarlı ve iyi bir satış organizasyonunun kurulmasına bağlıdır. Halkın ilgisini çekecek ve isteklerine cevap verecek mahiyette yapılan çalışmalar, satışların geniş halk kitlesine yayılmasında önemli rol oynayacaktır.

III. Kamu Sektörüne Vergi Dışında Fon Yaratmak

Kamu yatırımlarını finanse etmek için devletin kullandığı en önemli kaynak vergidir. Kalkınma süreci içinde olan ekonominin altyapı ihtiyaçlarını karşılamak için devletin vergi gelirlerin-

den başka kaynaklar yaratması gerekir. Bu amaca yönelik olarak, devlet piyasaya son yıllarda çeşitli menkul kıymetler sürerek finansman açığını kapatma yoluna gitmektedir. Hazine bonosu, devlet tahvili, gelir ortaklığı senetleri gibi menkul kıymetler bir borçlanma niteliği taşımakta ve bu araçlar vasıtasıyla toplanan fonun geri ödenmesi söz konusudur. Piyasada bulunan mevcut kıymetlerin bedellerinin ödenmesi için yine aynı türde menkul kıymet piyasaya sürülmesi gerekmektedir. Devlet için borç özelliği arz eden bu çeşit araçlarla fon tedarik etme süreci bu kısır döngü içinde devam eder.

Halbuki, ekonomik anlamda bir özelleştirme sayesinde devlet, elindeki kamu mülkiyetini bir bedel karşılığında özel kişi ve kuruluşlara devretmekle reel bir kaynak yaratmış olur. Zira, piyasaya sürülecek menkul kıymet bir borç senedi olan tahvil değil, öz sermaye temini için kullanılan hisse senedir. Bu yolla sağlanan fon devlet kasasına gider ve bütçe açıklarını kapatmak için kullanılırsa, özelleştirme işleminin devlete ek gelir sağlamak olduğu açık bir şekilde ortaya çıkar. (3) Şayet hisselerin satışından elde edilen para, özelleştirilen işletmede öz sermaye olarak kalır ve kendi faaliyetleriyle ilgili alanlarda değerlendirilirse, o zaman amaç başkadır.

Özelleştirilmesi düşünülen kuruluşun özelliği, satışlardan elde edilen fonun değerlendiriliş şekli ve bu KİT'lerin özelleştirildikten sonraki kârlılık durumları, kamu sektörünün vergi dışında fon yaratıp yaratamayacağını belirleyen önemli hususlardır. Şöyle ki; şayet satışı söz konusu olan KİT yıllardır devlet desteğiyle faaliyetlerini sürdürüyor ve hazineden yardım görüyorsa, bu teşebbüsün özelleştirilmesiyle devlet kaynak israfını önlemiş ve harcamalarında tasarruf yapmış olacaktır. Aynı şekilde, şayet devlet KİT satışlarından elde edilen fonları bütçe açıklarını kapatmak için kullanırsa, vergi gelirlerine ilâve olarak fon yaratmış sayılacaktır. Uzun vadeli olmasına rağmen, birde şöyle bir durum söz konusudur. Sağlanan fonlar ilk etapda devlet kasasına değilse, özelleştirilen KİT'lerin kasalarına gider ve onların iyileştirilmesi için kullanılırsa, o zaman amaç bu kuruluşların daha verimli ve etkili çalışmalarına yönelik olmaktadır. Özelleştirilen kuruluşların daha rasyonel ve kârlı çalışmaları sonucu, devlet vergi yoluyla kaynaklarını artırmış olacaktır.

3. Sabuncuoğlu, Zeyyat, «KİT'lerin Özelleştirilmesi», Düşünenlerin Düşünceleri Köşesi, Milliyet Gazetesi, 14.3.1988.

Zaten devlet, son yıllarda «FON» adı altında bir sistem geliştirerek bütçe açıklarını kapatmak veya enaza indirmek için bir uygulama içine girmiştir. Sayıları kesin olarak bilinmeyen ve amaçları çok yönlü olan bu «FON» lar sayesinde devlet, kamu kesiminin ihtiyacı olan finansmanı sağlamaya çalışmaktadır. Fon yaratma imkânları çok çeşitli ve geniş olan devletin, özelleştirmeye bu amaca yönelik olarak kullanacağı düşüncesini ciddi olarak değerlendirmek gerekir.

IV. Borsayı ve Sermaye Piyasasını Geliştirmek

Türkiye'de sermaye piyasası kamu sektörü ağırlıklı bir özelliğe sahiptir. 1987 yılında, borsada işlem gören menkul kıymetler hacminde kamusal menkul kıymetlerin büyük bir yer tuttuğu, bunun yanısıra, hisse senetlerin oranının ise çok düşük olduğu görülmektedir. Aynı zamanda, hisse senetlerinin GSMH içindeki payı sadece % 2 civarındadır. Halbuki sermaye piyasası gelişmiş ülkelerde bu oran oldukça yüksektir. (4) Bir ülkede sermaye piyasasının gelişmişlik derecesi, piyasada dolaşımda bulunan hisse senetlerinin hacmiyle çok yakından ilgilidir. Borsada işlem gören menkul kıymetler içerisinde hisse senetlerinin payının çok yüksek olması, borsanın gelişmişlik derecesinin en bariz bir göstergesidir.

Ülkemizde sermaye piyasasının gelişmemesinin çok çeşitli sebepleri vardır. Önde gelen nedenler arasında şunları saymak mümkün; devletin izlediği yüksek faizli iç borçlanma politikası, bankacılık sektöründeki olumsuz gelişmeler, kurumsal tasarrufların yetersizliği, halka açık şirket sayısının azlığı ve aşırı enflasyon. Sermaye piyasasının temel aracı olarak bilinen hisse senetlerinin halka iyi bir şekilde tanıtılmaması ve arzının yeterince teşvik edilememesi de piyasanın gelişme sürecinde önemli rol oynamaktadır.

Ülkemizde henüz gelişme aşamasında olan sermaye piyasası için gerekli olan şey yeterli menkul kıymet arzının bulunmasıdır. Özelleştirme yoluyla piyasaya ihraç edilecek hisse senetleri piyasanın gelişmesini, dolayısıyla tasarrufların menkul kıymet yatırımlarına kanalize olmasını sağlayacaktır. Hem miktar, hem çeşit açısından borsa yeni bir yatırım aracına

4. Emen, İsmail, «Özelleştirme ve Borsaya Etkileri», Para ve Sermaye Piyasası, Yıl: 10, Sayı: 108, Şubat 1988, s. 28-29.

kavuşacaktır. Borsada arz ve talebin dengeli bir biçimde oluşmasına katkıda bulunacağı da tahmin edilmektedir. Yanlış şu hususun unutulmamasında yarar var; İMKB daha henüz gençtir ve olgunluk çağına erişmemiştir. Bu yüzden, özelleştirilecek şirketlere ait hisse senetlerin aynı anda borsaya gelmesi ve satışa sunulması, arz-talep dengesini bozabilir ve borsanın sağlığı açısından bazı sakıncalar ortaya çıkabilir. Özelleştirme olayının borsanın mevcut kapasitesini zorlamaması gerekmektedir.

Kurumsal alıcıların aktif rol oynamadığı ve menkul kıymet arz-talep dengesini sağlayacak bir kuruluşun bulunmadığı borsada, geniş çaplı bir özelleştirme programının uygulanması ciddi sorunların ortaya çıkmasına neden olabilir. (5) Hisse senedi piyasasındaki arz yetersizliği sorununa çözüm getirmesi beklenen özelleştirme konusunda acele edilmemesi ve dikkatli davranılması gerekmektedir. Borsanın kapasitesinin kabul edeceği oranlarda, makul bir süre içinde, çok titiz ve planlı bir şekilde uygulanacak özelleştirme programının başarıya ulaşma ihtimali oldukça yüksektir.

V. Tasarrufları Verimli Alanlara Kanalize Etmek ve Ekonomie Verimliliği Artırmak

Ekonomik kalkınmayı ve büyümeyi besleyen iç tasarruftur. Bu olgunun gerçekleşmesi için ekonominin ihtiyacı olan tasarrufu oluşturmak ve mevcut tasarrufu verimli alanlara yönlendirmek gerekir. Özelleştirme yoluyla KİT hisselerinin küçük tasarruf sahiplerine nasıl dağıtılacağı hususu önem kazanmaktadır. Şayet ülke içinde atıl vaziyette duran küçük tasarruflar bu uygulama ile ekonomiye kazandırılırsa, özelleştirilecek işletmelerin finansman ihtiyacı karşılanmış ve ekonominin gelişmesi için gerekli olan tasarruflar iyi bir şekilde değerlendirilmiş olur.

KİT'lerin özelleştirilmesiyle toplanan fonların nasıl ve nerede kullanılacağı hususu, verimlilik amacının gerçekleşip gerçekleşmemesiyle çok yakından ilgilidir. Fonlar devlet tarafından altyapı yatırımlarını finanse etmek veya bütçe açıklarını kapatmak için kullanılırsa, o zaman KİT'leri verimli hale getirme amacının dışına çıkmış olur. Halbuki, bu operasyon yoluyla sağlanan fonların KİT'lerin iyileştirilmesi için harcanması veya onların daha

5. Tarhan, Vefa «KİT'lerin Özelleştirilmesi ve Türk Sermaye Piyasası Düşünenlerin Düşünceleri Köşesi, Milliyet Gazetesi, 22.3.1988.

ucuz ve kaliteli üretim yapmasını sağlayacak yatırımları gerçekleştirmek için finansman kaynağı olarak kullanılması amacı daha uygun olmaktadır.

Özelleştirilmesi planlanan KİT'lerin verimli ve kârlı hale geleceklerini ileri sürmek için KİT'lerin içinde bulunduğu durumun iyi bir değerlendirilmesinin yapılması gerekir. Bu kuruluşların verimsiz çalışmalarının gerçek nedenlerinin araştırılması ve bilinmesi, soruna kolay bir şekilde çözüm bulunmasını sağlar. Bir işletmenin verimlilik ve kârlılık gibi çağdaş yönetim anlayışından farklı bir tarzda yönetilmesinden dolayı verimsiz çalışan bir kuruluş haline gelmesinin çok çeşitli nedenleri vardır. Yanlış kuruluş yeri, kapasite ve teknoloji seçimi, yöneticilerin modern işletmecilik anlayışıyla bağdaşmayan özellikleri, piyasadaki rekabet şartlarına ve ekonomideki gelişmelere ayak uyduramama gibi teknik, ekonomik ve sosyal nedenler bir işletmenin başarısız olmasında önemli rol oynayan faktörlerdir. (6) Ülkemizde faaliyette bulunan birçok KİT için bu nedenlerden bazılarının geçerli olduğu bilinen bir gerçektir. Şayet özelleştirmenin bu sorunlara toplu çözüm getireceği tahmin ediliyorsa, o zaman programın uygulanmasında büyük yarar vardır. Fakat, verimsizliğin gerçek sebebi yanlış kapasite, teknoloji veya kuruluş yeri seçimiyle ilgiliyse, özelleştirmenin böyle bir hatayı düzeltereğine inanmak aşırı iyimserlik olur.

Özelleştirilecek KİT'lerin finansman sorunu varsa, yani gelişmesi, büyümesi ve iyileşmesi için gerekli yatırımları finanse etmek amacıyla sermaye sağlamada güçlük çekiyorsa, o zaman özelleştirme yoluyla elde edilen fonların bu amaca yönelik kullanılması durumunda yararlı olacağı söylenebilir. Üretim maliyetlerini düşürmek, ucuz ve kaliteli mal üretmek, çağdaş üretim teknolojisini kullanmak gibi kârlılığa olumlu katkısı olacak uygulamalar için ihtiyaç duyulan fonların sağlanmasında özelleştirme operasyonu iyi bir araç olarak kabul edilebilir.

Yukarıda yapılan açıklamalardan da anlaşıldığı gibi, KİT'ler için söz konusu olan teknik ve ekonomik nedenlere bağlı verimsizliği ortadan kaldırmak, özelleştirmenin tek başına başaracağı bir program değildir.

6. Uman, Nuri, «KİT'lerin Özelleştirilmesinin Yaratacağı Sorunlar», Para ve Sermaye Piyasası, Yıl: 10, Sayı: 108, Şubat 1988, s. 16-18.

VI. KİT'lerin Devlete Olan Yükünü Hafifletmek

Ekonomideki kıt kaynakların etkin kullanılması ekonomik büyümenin gerçekleşmesinde önemli rol oynamaktadır. Devlet kendisine ait çıkardığı çeşitli (hazine bonusu, gelir ortaklığı senedi ve tahvil gibi) menkul kıymetlerle mali piyasadaki fonların büyük bir kısmını toplamaktadır. Yüksek faizle veya kâr payla sağlanan bu fonlar devlet tarafından muhtelif altyapı yatırımlarının finansmanında ve bazı KİT'lerin açıklarının kapatılmasında kullanılmaktadır. Yapılan sübvansiyonlar ve sürekli zamlar sayesinde ekonomik hayatlarını sürdürebilen bu kuruluşlara hazineye sağlanan mali desteğin en aza indirilmesi konusunda görüş birliği mevcuttur. KİT'lerin ekonomik ömürlerini sürdürebilmeleri için uzun yıllar devlet bütçesinden sağlanan mali destek büyük bir yük haline gelmiş ve enflasyona neden olan önemli bir faktör olarak yer almıştır. (7) Hazine kanalıyla yapılan yardımların azaltılması ve tamamen ortadan kalkması için bu kuruluşların ihtiyacı olan sermayenin özelleştirmeye elde edilmesi uygun bir yoldur. Özelleştirilecek kuruluşların ticari esaslara uygun olarak çalışıp, kârlı hale gelmesi ve kendi ihtiyaçları için gerekli fonu yaratması, sağlıklı bir serbest piyasa ekonomisinin gereğidir. Bütün bunların yanısıra, stratejik öneme haiz KİT'lerin özelleştirilmesi hususunda dikkatli davranılması gerekmektedir.

VII. Gelir Dağılımını Düzenli Hale Getirmek

Sanayide mülkiyeti tabana yayarak gelir dağılımını iyileştirmek özelleştirmenin uzun vadeli amaçları arasında sayılabilir. (8) Özelleştirilen teşebbüslerde etkinliğin sağlanması ve bu şirketlerin kaynak yaratan kuruluşlar haline getirilmesi kârlılık durumlarını olumlu yönde etkileyecektir. Yüksek kâr paylı hisselerin daha ziyade çalışanlara, yöre halkına ve küçük tasarruf sahiplerine satılması, bu kesime makul düzeyde gelir transferi sağlayacaktır. Böylece sınıai mülkiyet geniş halk kitlesine yayılırken, ekonominin kalkınmışlık düzeyine paralel olarak bu kesimin gelir seviyesi de yükselmiş olacaktır.

Bu iki amacın birlikte gerçekleşmesi, özelleştirmenin nasıl uygulanacağına bağlıdır. Küçük tasarruf sahiplerinin özelleştir-

7. Ataç, İnal, «Neden Özelleştirme?», Para ve Sermaye Piyasası, Yıl: 10, Sayı: 108, Şubat 1988, s. 19-21.

8. Kara, Halit, «Şirket Kârlarının Tabana Yayılması ve Özelleştirme», Para ve Sermaye Piyasası, Yıl: 10, Sayı: 108, Şubat 1988, s. 22-24.

meden pay alabilmeleri için mutlaka bu kesime bazı kolaylıklar sağlanması söz konusudur. Ekonomik şartlar gereği, borç içinde yaşayan, gelirinin büyük bir kısmını zorunlu tüketim harcamalarına ayırmak zorunda kalan ve tasarruf imkânları çok sınırlı olan düşük gelirli kesimin desteklenmesi ve teşvik edilmesi için bazı tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Özelleştirmenin gelir dağılımı üzerindeki etkisiyle ilgili olarak şu hususun da gözönünde tutulması söz konusudur. Sanayi işletmeleri için temel girdi maddeleri üreten KİT'ler yıllar boyunca devlet desteğiyle ayakta durarak özel sektör işletmelerinin kârlı bir şekilde faaliyette bulunmalarına yardımcı olmuşlardır. Özel sektör işletmelerine düşük fiyatla temel girdileri sağlayan KİT'ler zararına satış yapmakta ve bu zararlarında devlet desteğiyle kapatılmaktaydı. Dolayısıyla bu durum sonucu bir gelir transferi ortaya çıkmakta ve büyük bir kesim bundan memnun görünmekteydi. (9) Fakat KİT'ler fiyat politikasını değiştirip, kârlı çalışır hale geldikleri zaman, girdi fiyatlarının yükselmesi sonucu özel sektörden şikâyetler gelmeye başlamıştır. Önceleri, sermayelerine ortak olmayı düşünmeyip sadece yönetim kurullarında görev almayı kabul eden büyük bir çoğunluk, şimdi KİT'lerin mülkiyetine de sahip olmayı arzu eder hale gelmişlerdir.

Gelir dağılımını düzenli hale getirmek amacını taşıyan özelleştirme konusunda uzun vadeli bir program çerçevesinde çok dikkatli ve titiz bir çalışmanın yapılması gerekli görülmektedir. Yanlış değerlendirme sonucu gerçekleştirilen özelleştirme operasyonu gelir dağılımında bazı sorunların ortaya çıkmasına neden olabilir.

VIII. Ülkenin Dış Rekabet Gücünü Artırmak

Türk Ekonomisi'nde çok önemli yeri olan KİT'lerin himayeci destekten uzak, kendi ayakları üzerinde durabilen ve rekabet ortamında faaliyetlerini sürdürebilen kuruluşlar haline gelmeleri gerekir. Zira, Türkiye AET'ye üye olmak için başvuruda bulunmuştur ve bu topluluk ülkelerindeki ekonomik yapıyla uyumlu bir yapıya sahip olmak durumundadır. Ayrıyeten, ihracata ağırlık veren politikanın izlendiği şu günlerde, ülkenin güçlü bir ekonomik yapıya sahip olması söz konusudur. KİT'lerin ciddi bir re-

9. Öncel, Türkan, «Özelleştirme Amaçlarından Birkaçının Düşündürdükleri», Para ve Sermaye Piyasası, Yıl: 10, Sayı: 108, Şubat 1988, s. 10-11.

kabetle karşılaşmaları halinde, ekonomide büyük bir ağırlığı olan bu kuruluşların ekonomik bunalımlara girmesi ve ciddi sorunlarla karşı karşıya kalmaları mümkündür. Bundan dolayı, özel ve kamu sektöründe faaliyette bulunan bütün kuruluşlar dış dünyayla rekabet edebilir bir duruma gelmelidir. Avrupa Topluluğu'na ait ülkelerin firmalarıyla rekabet edebilmenin ön şartı, mali yapısı güçlü, verimli çalışan ve iyi yönetilen firmalara sahip olmaktır.

Devlet, ihracata yönelik faaliyetlerde özel sektör işletmelerine gerekli desteği ve kolaylıkları sağlamaktadır. Fakat bu teşvik tedbirlerinin uzun süre uygulamada kalması mümkün değildir. İhracatı artırma amacıyla alınan kararların zamanla kademe olarak kaldırılmasında, firmalara büyük görev düşmektedir. Bu geçiş dönemine uyum sağlayabilmek için özel sektör işletmeleri kendi gayretleriyle büyük uğraş vermektedir. Bunun yanısıra, kamu teşebbüslerini iyileştirmek ve onlara çekidüzen vermek için özelleştirme operasyonu başlatılmıştır. Uygulanacak program sayesinde KİT'lerin mali yapısının güçleneceği ve böylece rekabet ortamına daha rahat uyum sağlayacağı tahmin edilmektedir. Bu durumun gerçekleşmesi için, işletmelerin güçlü mali yapıya sahip olmalarının yanısıra, çağdaş üretim teknolojisini kullanmaları ve modern işletmecilik ilkelerine göre yönetilmesi söz konusudur.

IX. Sonuç

Özelleştirmenin amaçları ile ilgili yapılan açıklamalardan da anlaşıldığı gibi, bu operasyonun arzu edilen sonuçları elde edebilmesi ve başarıya ulaşabilmesi için çok yönlü bir araştırmanın yapılması gerekir. Çeşitli amaçların gerçekleşmesi özelleştirme programının uygulanış tarzına çok yakından bağlıdır. Özelleştirilmesi planlanan KİT'lerin iyi seçilmesi, program öncesi hazırlıkların dikkatli yapılması ve ekonominin içinde bulunduğu durumun gözönünde tutulması programın başarılı olmasında önemli rol oynayan faktörlerdir.

Türk Ekonomisi'nde izlenen yapısal değişiklik politikasının bir uzantısı olan KİT'lerin özelleştirilmesi olayının ekonomik, politik, mali ve sosyal yönleri bulunmaktadır. Çok geniş kapsamlı olan bu programla ilgili konularda acele edilmemesi ve zamanlamanın iy yapılması üzerinde önemle durulması gereken bir husustur.

Özelleştirmenin uzun sürede başarılı olması, sermaye piyasasının ve finans kurumlarının sağlıklı bir yapıya sahip olmalarına bağlıdır. Henüz gelişme aşamasında olan borsanın durumu dikkate alınıp, özelleştirmenin bu piyasadaki dengeleri bozmaması için gerekli tedbirlerin alınması ve yeni düzenlemelerin getirilmesi gerekir.

Amaçlara uygun şekilde gerçekleştirilecek olan özelleştirme operasyonunun sağlıklı bir serbest piyasa ekonomisine geçiş sürecine olumlu katkıda bulunacağı söylenebilir. Ancak piyasa şartlarında rekabet ortamının yaratılması sonucu, kaynakların daha verimli ve etkili bir biçimde kullanılması söz konusudur.

KAYNAKLAR

- «İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'ndaki Son Gelişmeler ve Özelleştirme», 17 Aralık 1987 tarihinde yapılan Açık Oturum, Banka ve Ekonomik Yorumlar, Yıl: 25, Sayı: 1, Ocak 1988, s. 7-39.
- Akgüç, Öztin, «Özelleştirmede Amaç», Milliyet Gazetesi, 12.3.1988.
- Ataç, İnal, «Neden Özelleştirme?», Para ve Sermaye Piyasası, Yıl: 10, Sayı: 108, Şubat 1988, s. 19-21.
- Emen, İsmail, «Özelleştirme ve Borsaya Etkileri», Para ve Sermaye Piyasası, Yıl: 10, Sayı: 108, Şubat 1988, s. 28-29.
- Kara, Halit, «Şirket Kârlarının Tabana Yayılması ve Özelleştirme», Para ve Sermaye Piyasası, Yıl: 10, Sayı: 108, Şubat 1988, s. 22-24.
- Öncel, Türkan, «Özelleştirme Amaçlarından Birkaçının Düşündürdükleri», Para ve Sermaye Piyasası, Yıl: 10, Sayı: 108, Şubat 1988, s. 10-11.
- Sabuncuoğlu, Zeyyat, «KİT'lerin Özelleştirilmesi», Düşünenlerin Düşünceleri Köşesi, Milliyet Gazetesi, 14.3.1988.
- Tarhan, Vefa, «KİT'lerin Özelleştirilmesi ve Türk Sermaye Piyasası», Düşünenlerin Düşünceleri Köşesi, Milliyet Gazetesi, 22.3.1988.
- Uman, Nuri, «KİT'lerin Özelleştirilmesinin Yaratacağı Sorunlar», Para ve Sermaye Piyasası, Yıl: 10, Sayı: 108, Şubat, 1988, s. 16-18.

